

Географія 10 клас, тема «Південно-Африканська Республіка»

Тема уроку: «Південно-Африканська Республіка»

Виконайте завдання:

1. Опрацюйте параграф 36 підручника (автори Т. Г. Гільберг, І. Г. Савчук, В. В. Совенко).

2. Додатково опрацюйте ОІС (додаються).

3. Перегляньте відео-фрагменти:

<https://www.youtube.com/watch?v=1NPmhSo0s-g> – Південно-Африканська Республіка

<https://www.youtube.com/watch?v=opYTI-0N6xE> – Географія ПАР

4. Користуючись текстом підручника, інтернет-ресурсами, дайте короткі відповіді на питання.

а) До якої групи країн за рівнем економічного розвитку відносять ПАР?

б) Якими корисними копалинами багата Південно-Африканська

Республіка?

в) Які негативні риси ЕГП країни?

5. Дайте усні відповіді на питання в кінці параграфа підручника (Рубрика «Знаю і вмію обґрунтувати»).

Успіхів вам у навчанні! Надіємось, що ви отримали нові знання і задоволення від такої роботи!

ОІС ДО ТЕМИ «ПАР»

Офіційна назва – *Південно-Африканська Республіка*
(*Південна Африка*)

Столиці – *Преторія* (адміністративна), *Кейптаун*
(законодавча), *Блумфонтейн* (судова)

S = 1,2 млн км² (24 місце в світі, 9 в Африці)
Н = 55,0 млн осіб (2017 р.) (25 в світі, 6 в Африці)
Тип країни – високорозвинута країна, переселенська країна
ВВП – \$273,7 млрд (2017 р.) (39 в світі, 3 в Африці)

Державний устрій – парламентська республіка,
унітарна держава
Склад території – 9 провінцій
Валюта – *південноафриканський ренд*

Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці

Економіко-географічне положення (ЕГП)

- держава, що компактно розташована на крайньому півдні Африки;
- межує з країнами, що розвиваються: Намібією, Ботсваною, Зімбабве, Есватіні, Мозамбіком: на території країни анклав – Лесото;
- вихід до двох океанів, до всіх морських напрямків: до Азії, Австралії, Америки, Європи, інших країн Африки;
- 6 великих морських портів: 43 – *Річардс-Бей*, 88 – *Дурбан*, *Кейптаун*, *Іст-Лондон*, *Порт-Елізабет*, *Салданья*;
- віддаленість від провідних високорозвинених країн світу.

Історичний чинник

- колоніальне минуле забезпечило співіснування у межах національної економіки ПАР ознак високорозвиненої метрополії та відсталого колонії, що перешкоджає реалізації планів інноваційного розвитку;
- після ліквідації апартеїду (офіційної політики расової дискримінації) неготовність переважної більшості африканської частини суспільства до повноцінного входження у сучасну економіку, політику, соціальну сферу;
- «сповзання» країни до рівня країн, що розвиваються; збільшення сектора «неформальної економіки», зростання безробіття, криміналізація життя.

Природно-ресурсний потенціал

- унікальні поклади *мінеральних ресурсів* за умовами і масштабами залягання (≈60 видів): >90% світових запасів >80% ≈60% та 50% W, 20% 10%
- *водні ресурси*: нестача поверхневих вод, велике значення підземних вод (в аграрному секторі, промисловості); опріснення морської води;
- *земельні ресурси*: 15% придатні для сільського господарства; зрошення; «+» каштанові, червоно-бурі, чорні залістисті ґрунти, червоноземи, жовтоземи;
- *кліматичні ресурси*: пн. – тропічний континентальний клімат; сх. – тропічний морський; пд. – субтропічний середземноморський;
- унікальні *рекреаційні ресурси*:
- *природно-рекреаційні*: у первісному стані тропічні ліси, ландшафти саван, узбережжя з пляжами, водоспади, гірські кряжі...

Працересурсний потенціал

- демографічний перехід від II до I типу відтворення населення: 20,5‰ н. – 9,6‰ с. = 10,9‰ п. п.
- молоде населення; тривалість життя – 62,3 років;
- проблема *нелегальної міграції* з Зімбабве, Анголи, Мозамбіку та інших країн Африки;
- *рівень соціального розширення* – один з найвищих у світі: ≈15% жителів – багаті, 1/2 (в основному чорношкірих) – за межею бідності;
- *зайнятість у секторах економіки*:
- третинний – 65%;
- вторинний – 26%;
- первинний – 9%;
- *трудові ресурси*: робітники різного рівня кваліфікації, вартість робочої сили нижча, ніж в інших розвинених країнах; істотне надходження робочої сили з сусідніх африканських країн;
- дуже високий рівень *безробіття*: 27-40%.

Система розселення

Густина населення

- середній показник – 45,8 осіб/км²;
- найбільш густо заселені східні території, узбережжя океанів, гірничопромислові райони;
- майже не заселені північні та центральні пустельні райони.

Урбанізація

- рівень урбанізованості – 64,3%;
- найбільш численні малі міста (2 до 10 тис. жителів);
- ≈40 великих міст у місцях видобутку мінеральних ресурсів, або на океанічних узбережжях;
- 2 міста-мільйонера, світових міста: *Йоганнесбург* (4,4 млн осіб), *Кейптаун* (3,4 млн); у *Преторії* – 741,6 тис. осіб;
- *субурбанізація* → міські агломерації: *Йоганнесбург-Екурхулени* (8,9 млн).

Особливості структури економіки

- ПАР – країна з індустріальним типом економіки, в якій іноземний капітал займає сильні позиції;
- відбулася політика приватизації державних підприємств: «реструктуризація державного майна»;
- видобуток корисних копалин, багатопрофільна переробна промисловість та сільське господарство визначають місце країни на світовому ринку в умовах глобалізації економіки.

ВИРОБНИЦТВА, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ МІЖНАРОДНУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ КРАЇНИ

Видобування мінеральних ресурсів

- $\approx 7\%$ ВВП, $\approx 2/3$ загальної суми експортних надходжень ПАР, панують ТНК; унікальна подвійна система прав власності (державної та приватної) на корисні копалини;
- **кам'яне вугілля (VII)**: за внеском у національну економіку перевершило традиційний видобуток золота; великі запаси, зручні умови залягання $\rightarrow$ низька собівартості видобутку; для експорту вугілля – спеціальний портовий термінал *Річардс-Бей*;
- видобуток **рудної сировини**: $\approx 3/4$ вартості всіх корисних копалин країни:
  - **золото (I $\rightarrow$ V)** виснаженням родовищ; частка в експорті 30% $\rightarrow$ 15%: «Золоте місто» *Йоганнесбург*;
  - **платина (I – 85% видобутку світу)** – головний експортний продукт + **платиноїди**: паладій (30% світу), родій, іридій, осмій, рутеній;
  - **уранові руди (VIII)** як побічний продукт при переробці золотоносних руд;
  - **залізні руди (IX $\rightarrow$ V)**: переважно у кар'єрах;
  - **руди марганцю (I), хрому, ванадію, титану, цирконію, сурми, нікелю, міді, свинцю**.
- видобуток **нерудної сировини**: алмази (I $\rightarrow$ V) – найстаріше видобувне виробництво; крупні ювелірні камені $\rightarrow 2/3$ виробництва діамантів світу.

Переробка промисловості

- багатопрофільна виробнича структура;
- **металургія**: на власній сировині **сталь** (XXIII, 1/3 на експорт), майже усі **кольорові метали** (алюміній – XIII, хром, нікель, мідь...);
- **виробництво машин та устаткування**: морських та річкових суден, локомотивів, залізничних вагонів, літаків, верстатів, гірничо-шахтного обладнання, стрілецької зброї та бронетехніки, автоскладання (XXI: ≈ 30 -ти світових брендів: Mercedes-Benz, BMW, Toyota, Nissan, Ford, Volkswagen...), приладобудування та електроніка (аудіо-, відео-, оргтехніка, лазерна техніка, персональні комп'ютери, електронна апаратура...);
- **хімічне виробництво** (на місцевій сировині продукція переважно на експорт): мінеральні добрива, вибухові речовини для видобутку корисних копалин, фармацевтика, нафтохімія, вуглехімія, синтетичний бензин з вугілля;
- **виробництво тканин та одягу**: бавовняні, вовняні, синтетичні, змішані тканини, ковдри, килими, трикотаж, шкіри;
- **виробництво харчових продуктів**: цукор з тростини, морожена риба, заморожені та консервовані овочі та фрукти, фруктові соки, вина, пиво, кондитерські вироби.

Сільське господарство

- повністю забезпечує населення продуктами харчування та їх експортує;
- домінує **рослинництво**, його продуктивність невисока; практично всі культури субтропічного та тропічного поясів;
- зернові [*жукурудза (XVI), сорго, пшениця*], технічні культури [*цукрова тростина (XVII)*], овочі, фрукти;
- **тваринництво**: екстенсивне (скотарство, вівчарство), інтенсивне (птахівництво, свинарство); експорт каракуля; вовни ангорських кіз; шкіри, м'яса та пір'я страусів.

Рибальство

- основні об'єкти промислу: сардини, оселедець, хек, анчоус, морський окунь, скумбрія, тріска, капський лосось, макрель, тунець, акули, капський тюлень, креветки, омари, лангусти, устриці, восьминоги;
- морське рибальство переважно біля західного узбережжя ПАР;
- $\approx 40\%$ уловів – прісноводна риба річок (зокрема Лімпопо) та штучних водойм.

Особливості розвитку третинного сектору економіки

Освіта і наука	Фінансова діяльність	Транспорт	Міжнародний туризм
<ul style="list-style-type: none"> • на освіту 6% ВВП, витрати зростають, випереджаючи приріст ВВП; на науку – 2% ВВП; • рівень грамотності – 88%; • африканізація кадрів: частка темношкірих студентів зросла з 42% до 60%; • наука ПАР відома у сферах пересадки серця, виробництва рідкого палива з вугілля, створення власних атомних бомб. 	<ul style="list-style-type: none"> • фінансовий сектор вирізняється чіткістю і надійністю банківського та страхового обслуговування; • фондова біржа у <i>Йоганнесбурзі</i> – одна з 15 найбільших у світі; • 5 банків ПАР входять до числа 500 найбільших у світі. 	<ul style="list-style-type: none"> • внутрішній: залізничний (IX), автомобільний транспорт (X), внутрішні авіаперевезення; • зовнішній: міжнародні аеропорти у <i>Йоганнесбурзі, Кейптауні, Дурбані</i>; 6 великих морських портів. 	<ul style="list-style-type: none"> • за кількістю туристів ПАР поступається Марокко та Єгипту; • традиційні та пригодницькі види туризму (сафарі, дайвінг...); • найвідоміші курорти – <i>Кейптаун, Дурбан, Порт-Елізабет, Йоганнесбург, Сан-Сіті</i> («африканський Лас-Вегас»).

Характерні риси просторової організації господарства

- історично та за сучасного адміністративного поділу немає домінування одного центру;
- найбільша концентрація виробництва на пн.-сх. на базі перших осередків видобутку мінеральної сировини: *Йоганнесбург, Преторія*;
- зростає концентрація господарства на океанічному узбережжі: *Кейптаун, Дурбан, Порт-Елізабет, Іст-Лондон*.

Зовнішні економічні зв'язки

• економіка ПАР одна з найбільш відкритих у світі: частка доходів від зовнішньої торгівлі $> 50\%$ ВВП; • експорт: корисні копалини ($> 33\%$), продукція сільського господарства, машинобудування, металургія, телекомунікації; • імпорт: нафта та нафтопродукти, продовольство, продукція хімічної промисловості; • основні економічні партнери: США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада; • інвестиції у різні сектори економіки країн Африки: фінансовий сектор, роздрібна торгівля, телекомунікації.	Міжнародні зв'язки України з ПАР • експорт до ПАР сталі, аміаку, зброї. • імпорт з ПАР сталі, вугілля, товарів із шкіри, вина, фруктів; • угоди про співпрацю у сферах сільського господарства, культури, науки й технологій, торгівлі.